

Wpływ funduszy europejskich na wzrost świadomości społeczeństwa obywatelskiego na przykładzie gminy Pałecznicza

Autorzy: Łukasz Makowski, Marcin Gawel

Abstrakt

W artykule skoncentrowano się na specyficze kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego w gminie Pałecznicza znajdującej się na obszarze województwa małopolskiego. Rozpatrzono, jak pod wpływem różnych bodźców: religijnych, politycznych, czy ekonomicznych kształtowało się społeczeństwo obywatelskie. Ludzie zrzeczali się i podejmowali wspólne działania pod wpływem strachu, walcząc o wolność, swoje prawa, przekonania, wyznania. Grupy te były nieformalne, tworzone na potrzebę chwili, niejednokrotnie w celu zrealizowania jednorazowych, określonych zadań.

Nadto celem publikacji jest ukazanie, jak ważnym czynnikiem kształtującym i rozwijającym społeczeństwo obywatelskie są fundusze europejskie. Dostępność funduszy europejskich i możliwość finansowania działań zmierzających do zaspokajania potrzeb społeczeństwa i realizacji inicjatyw oddolnych przyczyniły się do sformalizowania tychże grup, a także do wzrostu świadomości społeczeństwa obywatelskiego. Bazując chociażby na danych Głównego Urzędu Statystycznego oraz prowadzonych w starostwach powiatowych rejestrach organizacji pozarządowych, wskazać można, że w Polsce w latach 2007–2013 nastąpił dwukrotny wzrost liczby formalnych organizacji pozarządowych – było to wynikiem szeregu działań, w tym głównie dostępności do unijnych środków, co potwierdza analiza danych statystycznych, raportów dot. n/n przedmiotu, w tym badania własne opierające się na obserwacji i rozmowie. Doskonałym przykładem rozwijającego się pod wpływem dostępności do funduszy europejskich społeczeństwa obywatelskiego jest gmina Pałecznicza, w której obserwuje się trzykrotny przyrost organizacji tworzących trzeci sektor.

Słowa kluczowe: fundusze europejskie, społeczeństwo obywatelskie, gmina Pałecznicza

JEL:

Historia: otrzymano 2015-03-17, poprawiono 2016-04-09, zaakceptowano 2016-04-09

Wstęp

Spółeczeństwo obywatelskie kształtowało się na przełomie lat. Jego rozwój był spowodowany wieloma czynnikami. W artykule zwrócono uwagę na to, jak duży wpływ na rozwój społeczeństwa miały fundusze europejskie dostępne w ramach Perspektywy Finansowej w latach 2007–2013. Unia Europejska podejmuje działania zmierzające do szeroko rozumianego rozwoju państw członkowskich. Poprzez stworzenie instrumentów, którymi są fundusze, programy i uszczegółowione priorytety wpływa na rozwój obszarów ubogich oraz poprawę jakości życia mieszkańców wspólnoty¹. Fundusze europejskie stanowią kapitał, który jeśli jest umiejętnie pożytkowany, gwarantuje intensywny rozwój państw członkowskich, ich regionów, województw, powiatów, a przede wszystkim gmin. Celem działań podejmowanych przez Unię Europejską jest dotarcie do każdego człowieka poprzez realizację inicjatyw oddolnych. Najbliżej ludzi są jednostki samorządów terytorialnych, które poprzez wykorzystywanie funduszy europejskich oraz sprawne i efektywne nimi zarządzanie oddziałują na poprawę jakości życia mieszkańców oraz na budowanie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Mieszkańcy miast i gmin partycypują w podejmowanych przez samorządy działaniach, zgłaszają swoje potrzeby oraz zrzeszają się w celu dążenia do osiągnięcia wspólnie stawianych sobie celów. Roczny dochód, którym dysponują samorządy terytorialne, umożliwia im wykonywanie zadań ustawowo zleconych, a dodatkowe inwestycje są możliwe do zrealizowania dzięki funduszom europejskim. Autor za przykład rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez wykorzystanie funduszy europejskich wskazał mającą zaledwie 3660 mieszkańców

¹ Jako grupę ludzi tworzących wspólnotę, samorząd, gminę, etc.

gminę Pałecznicą. Gmina ta jest jedną z najmniejszych i najbiedniejszych gmin w województwie małopolskim, natomiast aktywność społeczeństwa obywatelskiego w latach 2007–2013 wzrosła trzykrotnie.

Celem opracowania jest pokazanie, jak ważnym czynnikiem kształtującym i rozwijającym społeczeństwo obywatelskie są fundusze europejskie.

Artykuł składa się z trzech części. W pierwszej zdefiniowano pojęcie społeczeństwa obywatelskiego oraz przedstawiono, jak kształtowało się na przestrzeni lat. Scharakteryzowano tak zwany III sektor oraz omówiono czynniki wpływające na jego rozwój. W drugiej części scharakteryzowano wykorzystanie funduszy europejskich w Perspektywie Finansowej 2007–2013 w gminie Pałecznicą. W trzeciej części w oparciu o dokumenty prowadzone w Urzędzie Gminy Pałecznicą oraz w Starostwie Powiatowym w Proszowicach, tj. rejestr organizacji pozarządowych, rejestr wyborców, listy obecności na spotkaniach z mieszkańcami, omówiono rozwój społeczeństwa obywatelskiego w gminie Pałecznicą pod wpływem funduszy europejskich.

Spółeczeństwo obywatelskie

Termin „społeczeństwo obywatelskie” oznacza organizację zbiorowości ludzkiej podejmującej pewne działania ukierunkowane na osiągnięcie wspólnego celu bez impulsów ze strony władzy państwowej, charakteryzujące się aktywnością oraz zdolnością do samoorganizacji (Pietrzyk-Reeves 2004: 9). Definicja społeczeństwa obywatelskiego kształtowała się na przestrzeni wieków. Odnajduje się ją zarówno w koncepcji stoików, Arystotelesa przedstawiającego człowieka jako zwierzę polityczne, koncepcji republiki Cyserona czy też w myślach chrześcijańskich, m.in. św. Tomasa z Akwinu w sformułowanej przez

niego idei obywatelstwa nieposłusznego. Prawdopodobnie terminu „społeczeństwo obywatelskie” użył jako pierwszy Arystoteles. Zgodnie z teorią Arystotelesa cały rozwój społeczeństwa zmierzał w kierunku stworzenia państwa (Dziubka 2000: 34–35). Rdzeniem zapoczątkowanego przez niego republikańskiego modelu społeczeństwa było myślenie o wolnej, samowystarczalnej wspólnotcie politycznej. Cyceeron twierdził, że prawa obywatelskie wypływały z przedmiotowego prawa, które było zakorzenione w ładzie normatywnym i opatrzone warunkiem sprawiedliwości. Społeczeństwo polityczne, obywatelskie reprezentowało najwyższy etap moralnego rozwoju społeczeństwa, natomiast państwo było rezultatem naturalnego społecznego instynktu ludzi (Kaviraj, Khilnani 2001: 17). Definicja społeczeństwa obywatelskiego zaczęła funkcjonować w świadomości antycznych myślicieli jako synonim państwa. W średniowieczu społeczeństwo obywatelskie pojmowano jako wspólnotę ziemską. Oznaczało ono przynależność do stanów średnich i wyższych, ponieważ tylko te dwa stany były w ogóle dopuszczane do partycypowania w podejmowaniu decyzji politycznych. Kolejnym krokiem w średniowieczu było odsunięcie mieszczaństwa od podejmowania decyzji politycznych. Tylko wyższe duchowieństwo oraz szlachta posiadały moc współdecydowania wraz z monarchą. Dopiero w XV i XVI wieku w Europie Zachodniej stany średnie ponownie posiadały dostęp do władzy lokalnej, przez co mogły uczestniczyć w życiu politycznym (Dziubka 2000: 36). Wczesnonowoczesni myśliciele Bodin i Harrington wiązali pojęcie społeczeństwa obywatelskiego z uczestnictwem jednostek w życiu publicznym, samorządnością, samoorganizacją społeczeństwa. Zgodnie z koncepcją prezentowaną przez Hume społeczeństwo obywatelskie było czymś instrumentalnym, zrzeszeniem

współdziałających jednostek, które dążyły do realizacji własnych celów przy braku dobra powszechnego. W XIX w. rozwinęła się krytyczna tradycja społeczeństwa obywatelskiego, a jej przedstawicielami byli Hegel i Marks, głoszący, że stanowi ona sferę konfliktowych interesów jednostek, niezdolną przekroczyć partykularność. Gramsci głosił, iż społeczeństwo obywatelskie realizuje się w życiu społecznym, kulturalnym i politycznym, stanowiąc zaporę dla dominującej burżuazji. Od czasów nowożytnych każda koncepcja społeczeństwa obywatelskiego była teorią państwa, gdyż ład społeczny oraz polityczny współistniały z sobą i się wzajemnie przenikały. Liberalowie stworzyli nową wizję państwa jako całości abstrakcyjnej, bezosobowej, różnej od rządu, autonomicznej, formalnie odróżniającej się od innych instytucji działających na określonym terytorium. Tak scharakteryzowanemu państwu towarzyszyła nowa definicja społeczeństwa, która została opisana przez Tönnies jako przejście od wspólnoty do zrzeszenia. Według de Tocqueville’a społeczna samoorganizacja, lokalna prasa, lokalne inicjatywy, stanowiły czynniki chroniące społeczeństwo, jego wolność prawa i rozwijania się. Filozof angielski Popper w latach 40. XX w. określił koncepcję społeczeństwa otwartego jako zakwestionowanie zasad przyświecających społeczeństwom totalitarnym, które były zamknięte na dopływ idei sprzecznych z doktryną oficjalną, odrzucały racjonalizm oraz nieskrępowaną przez partię wymianę poglądów. Współczesny renesans pojęcie społeczeństwa obywatelskiego wiązał z powstaniem pod koniec lat 70. XX w. opozycji demokratycznej w Europie Środkowo-Wschodniej. Terminem tym były określane samoorganizujące się grupy społeczne oraz instytucje, które powstawały niezależnie od państwa i miały na celu odbudowę autonomicznej przestrzeni społecznej w państwie

komunistycznym. Okazało się jednak, że społeczeństwo obywatelskie nie może być społeczeństwem antypolitycznym, ponieważ to demokratyczne instytucje prawne i polityczne umożliwiają jego prężne funkcjonowanie.

Wszystkie koncepcje społeczeństwa obywatelskiego rozwijane przez ostatnie cztery stulecia mają wspólną ideę względnej samodzielności społeczeństwa obserwowanej w relacji z państwem oraz jego władzami. Społeczeństwo zawsze zachowywało swą podmiotowość, niezależnie od podmiotowości państwa, bez względu na panujący system władzy miało zdolność do samoorganizacji, a interesy społeczeństwa były nadrzędne (Osiatyński 2004: 122). We wszystkich rozważaniach o społeczeństwie obywatelskim punktem wyjścia jest autonomiczny, samorealizujący, akceptujący się człowiek, szukający również aprobaty u innych, biorący udział w działalności kulturalnej, ekonomicznej, stowarzyszeniowej, domowej oraz każdej innej prowadzonej w społecznościach lokalnych będących źródłem inicjatyw nieograniczonych naciskami władzy państwowej (Witkowska, Wierzbicki 2005: 9).

Termin „społeczeństwo obywatelskie” został wprowadzony do języka polskiego w 1949 r. w jednym z tłumaczeń Marks’a. Popularność zdobył w 1989 roku, kiedy został użyty przez komunistów, aby stłumić żądania o pełnoprawne oraz pluralistyczne społeczeństwo polityczne. W czasach pierwszej „Solidarności” nie znano oraz nie stosowano pojęcia „społeczeństwo obywatelskie”, wypracowując w zamian myśl samorządnej Rzeczypospolitej (Załęski 2012: 111–121). W Polsce od czasów zaborów w XIX w. obserwowano rozdarcie przestrzeni publicznej, które związane było z przeciwstawianiem się sfery samoorganizacji społecznej wobec wrogo nastawionego państwa. Aktywność stowarzyszeniowa była wówczas instrumentem emancypacji

narodowej Polaków. Niemal w każdej dziedzinie aktywności społecznej, bez względu na to, czy chodziło o samopomoc gospodarczą, działalność edukacyjną, kulturalną czy aktywność religijną, najważniejszym czynnikiem pobudzającym ludzi do działania była identyfikacja narodowa oraz bunt wobec wrogo systemu. Czas II wojny światowej, kiedy aktywność społeczna Polaków była kanalizowana w strukturach państwa podziemnego, był kolejnym etapem procesu kształtowania społeczeństwa obywatelskiego. Nieumiejętność współpracy dla osiągnięcia dobra wspólnego w XVIII wieku doprowadziła do upadku państwa oraz osłabienia społeczeństwa obywatelskiego. Po utracie przez Polskę niepodległości koncentrowano się na działaniach, których celem było odzyskanie samodzielności państwa. Wyzwania, które stały przed nowo odrodzonym państwem, znacząco wzmocniły rolę władzy państwowej. Na początku pojedyncze osoby, z czasem całe grupy zaczęły zauważać własne interesy oraz nowe drogi ich realizacji, które pozostawały poza instytucją państwa. W późniejszym okresie władze komunistyczne niesprzyjające spontanicznemu tworzeniu się grup ludzi zachęcały do uczestnictwa w jednostkach, które pozostawały pod kontrolą partii rządzącej. Pod wpływem zwiększającego się niezadowolenia społeczeństwa rozpoczęło się budowanie niezależnych instytucji, głównie stowarzyszeń, które dążyły do obrony praw obywatelskich oraz interesów pracowniczych. Wspólne wartości, idee, żądania wobec władz połączyły grupy społeczne w ruch, który był zorganizowany w strukturach pracowniczych organizacji NSZZ „Solidarność” oraz Kościoła katolickiego. W Polsce w latach 70. i 80. ludzie rolę społeczeństwa obywatelskiego postrzegali jako opozycyjną wobec państwa, która miała głównie na celu ograniczyć władzę państwa nad społeczeństwem oraz jednostką.

Spółeczeństwo to nazywane było ułomnym społeczeństwem obywatelskim, ponieważ zamiast na niezależności i współistnieniu z państwem, opierało się na działalności przeciwko władzy państwowej. Po roku 1989 przyjęto, że społeczeństwo obywatelskie, którego koncepcja powstała w latach 80., przetrwa również w demokratycznej Polsce (Krauz-Mozer, Borowiec 2006: 161). Niedługo potem różnice w poglądach i celach spowodowały podział „Solidarności” na wiele partii, które były słabe. Powróciło zainteresowanie działaniami zbiorowymi i nastąpił rozwój sektora pozarządowego. Przyczyniło się to do określenia, że społeczeństwo obywatelskie obejmuje w Polsce dwa obszary: obywatelską aktywność grupową – działalność organizacji pozarządowych, wspólnot lokalnych i samorządowych, nieformalnych grup i ruchów społecznych oraz świadomość obywatelską Polaków. Ramy funkcjonowania III sektorów, na które dzieli się aktywność społeczno-gospodarczą współczesnego społeczeństwa, reguluje prawo. I sektor państwowy, tj. władza publiczna, administracja publiczna, samorząd terytorialny; II sektor rynkowy, tj. biznes, który jest nastawiony na osiągnięcie zysków, czyli przedsiębiorcy; III sektor, tj. organizacje pozarządowe, które działają społecznie, nie dla osiągnięcia zysku, w oparciu o zasady dobrowolności i spontaniczności. Działalność organizacji pozarządowych jest związana ściśle z ideą budowania i kształtowania społeczeństwa obywatelskiego.

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego uznawane są za podłoże rozwoju współczesnej demokracji. Stanowią nie tylko wzmocnienie czy uczestniczenie w życiu publicznym, ale także samorealizację we wszystkich sferach życia. W ciągu ostatnich kilkunastu lat powstawały dokumenty, które regulują i opisują sposób ich funkcjonowania – akty prawne, analizy, raporty. Wraz

z wejściem w życie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536) pojawiła się definicja organizacji pozarządowej. Uznaje się za nią osoby prawne lub jednostki, które nie posiadają osobowości prawnej, nie są jednostką sektora finansów publicznych, nie działają w celu osiągnięcia zysku. Do organizacji pozarządowych zalicza się zatem fundacje i stowarzyszenia, związki zawodowe oraz organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego. W Polsce do określenia liczby organizacji pozarządowych podstawą są:

- zasoby krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej REGON Głównego Urzędu Statystycznego,
- rejestry stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej Krajowego Rejestru Sądowego,
- rejestry organizacji pozarządowych prowadzone przez starostwa powiatowe.

W kwietniu 2004 roku, kiedy Polska przystąpiła do Unii Europejskiej, sektor pozarządowy liczył blisko 103 000 podmiotów. Według stanu na dzień 1 stycznia 2007 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 112 599 organizacji pozarządowych. Dane, które są zgromadzone w systemie REGON, wskazywały, że organizacje pozarządowe przybierały najczęściej formę prawną stowarzyszeń, fundacji, jednostek Kościołów i związków wyznaniowych oraz związków zawodowych, natomiast najmniej liczną grupę zarejestrowanych podmiotów stanowiły partie polityczne oraz organizacje pracodawców. Dla porównania, wg stanu na dzień 31 grudnia 2013 r. w rejestrze stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej KRS wpisanych było około 208 000 organizacji pozarządowych.

Analizując tendencję wzrostową powstawania organizacji pozarządowych, zauważono, że podstawowym bodźcem do podejmowania działań i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego jest możliwość dofinansowania realizowanych zadań z funduszy europejskich. Unia Europejska opracowuje perspektywy finansowe zawierające maksymalne kwoty przewidywanych wydatków wraz z ich podziałem na priorytety polityczne przyjęte przez kraje członkowskie (Bernas 2005: 168). Dotychczas przyjęto następujące perspektywy finansowe: 1988–1992, 1993–1999, 2000–2006, 2007–2013 oraz 2014–2020. W grudniu 2005 r. Komisja Europejska i Rada Europy przyjęły Perspektywę Finansową 2007–2013, w której pomoc udzielana była w ramach dwóch funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji i Europejskiego Funduszu Rybackiego (Perkowski 2008: 192). Według danych, które zostały wygenerowane z Krajowego Systemu Informatycznego KSI SIMIK 07-13, w ramach Perspektywy Finansowej 2007–2013 od początku uruchomienia programów do 28 marca 2016 r. złożono 302,4 tys. wniosków na całkowitą kwotę dofinansowania 616,0 mld zł. W tym samym okresie podpisano z beneficjentami 106 453 umowy o dofinansowanie na kwotę 401,5 mld zł wydatków kwalifikowalnych, w tym dofinansowanie w części UE 286,4 mld zł, co stanowi 101,3 proc. alokacji na lata 2007–2013. Wartość wydatków beneficjentów uznanych za kwalifikowalne wynikająca ze złożonych wniosków o płatność wyniosła 382,1 mld zł, a w części dofinansowania UE 272,0 mld zł (<https://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl>). Otrzymane dotacje przyczyniły się do wzrostu zatrudnienia, poprawienia warunków pracy i jakości życia Polaków. Nastąpił rozwój partnerstwa,

budowanie, modernizowanie infrastruktury technicznej i społecznej. W związku z możliwością pozyskiwania funduszy europejskich na wsparcie obszarów wiejskich polepszyła się jakość życia w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich. Poprawiły się warunki pracy rolników, którzy zrzeszają się, tworząc formalne lub nieformalne grupy, które ubiegają się o dofinansowanie prowadzonej działalności. Poprawiła się jakość funkcjonowania instytucji publicznych, z informatyzowano urzędy, co znacznie podniosło poziom obsługi interesantów. O fundusze europejskie mogły ubiegać się m.in. organizacje pozarządowe, a także samorządy, które są najbliższe ludzi i to na ich zarządach spoczęło brzemień dotarcia do mieszkańców i pobudzenia ich do działania. Gminy poprzez realizację projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej zaspakały potrzeby zamieszkujących je osób, podnosiły poziom ich życia, a także pobudzały społeczeństwo obywatelskie.

Wykorzystanie funduszy europejskich przez gminę Pałecznicza w latach 2007–2013

Gmina to podstawowa jednostka samorządu terytorialnego. Jest ona prawnie zorganizowanym, terytorialnym związkiem grupy osób zdefiniowanym w ustawie o samorządzie gminnym wspólnotą samorządową (Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym Dz. U. 2015 poz. 1515). Gmina wykonuje zadania samorządu terytorialnego mające znaczenie lokalne, niezastrzeżone w ustawach dla jego jednostek. Na czele stoi wójt będący organem wykonawczym gminy. Do jego zadań należy m.in. wykonywanie budżetu, gospodarowanie mieniem gminy oraz wybór sposobu realizacji zadań, które zostały zlecone przez radę gminy będącą organem uchwałodawczym. Zadaniem władz gminy jest przede wszystkim dbanie

o prawidłowe jej funkcjonowanie, rozwój oraz zapewnienie wysokiego poziomu życia jej mieszkańców. Żeby zrealizować zakładane cele, podejmowane są działania będące odpowiedzią na sygnalizowane potrzeby mieszkańców. Pozyskanie środków z Unii Europejskiej w znacznym stopniu ułatwia rozwój jednostek samorządu terytorialnego.

Przykładem sprawnie funkcjonującego samorządu jest gmina Pałecznica, która jest małą gminą wiejską w województwie małopolskim, w powiecie proszowickim. Zamieszkuje ją 3660 mieszkańców. Roczne dochody gminy kształtują się na poziomie około 16 mln zł. Gmina powstała 1 kwietnia 1991 r. z podziału gminy Raclawice-Pałecznica. W latach 1975–1998 gmina położona była w województwie kieleckim. Zmiany administracyjne w Polsce wpływały znacząco na kształt i charakter gminy Pałecznica. Do roku 1975 stanowiła samodzielną jednostkę organizacyjną. W wyniku likwidacji powiatów została połączona z gminą Raclawice i stała się

gminą Raclawice-Pałecznica z siedzibą w Raclawicach. W roku 1991 podzielono gminę Raclawice-Pałecznica na dwie odrębne gminy.

Gmina Pałecznica realizowała zadania zlecone, na które otrzymywała subwencję. Pojawienie się ogólnodostępnych środków pomocowych, zarówno tych przedakcesyjnych, jak i dostępnych w Perspektywie Finansowej 2007–2013, wpłynęło znacząco na jej rozwój, a przede wszystkim na udział mieszkańców w życiu społecznym. Poprzez pozyskane dotacje w latach 2007–2013 w dużym stopniu zwiększył się budżet gminy, co pozwalało realizować działania o większej skali, poszerzać spektrum działania i intensyfikować realizację poszczególnych zadań. W latach 2007–2013 zrealizowano 32 projekty, na realizację których pozyskano łącznie około 19 057 377,97 złotych. Projekty były realizowane w ramach różnych programów, jednak wszystkie były skierowane do mieszkańców i były odpowiedzią na ich potrzeby.

Tabela 1. Projekty zrealizowane przez Urząd Gminy Pałecznica w latach 2007–2013 z wykorzystaniem funduszy europejskich

Lp.	Nazwa projektu	Charakterystyka	Kwota dofinansowania (w zł)	Całkowita wartość projektu (w zł)
1.	„Budowa Centrum Edukacyjnego z przebudową istniejącej Sali gimnastycznej w Pałecznicy”	W ramach projektu powstał dostosowany do potrzeb niepełnosprawnych obiekt skupiający przedszkole, szkołę podstawową, gimnazjum, szkołę muzyczną I stopnia wraz z zapleczem sportowym (ORLIK, plac zabaw)	2 999 140,00	7 100 214,98
2.	„Odnowa Centrum Wsi Pałecznica”	Projekt obejmował odnowę budynków znajdujących się w centrum miejscowości Pałecznica, tj. budynku wielofunkcyjnego, Gminnego Centrum Kultury i Promocji Gminy Pałecznica, Gminnej Biblioteki Publicznej oraz zagospodarowanie terenu wokół nich	2 987 902,00	4 772 922,78

3.	„Alternatywne źródła energii szansą poprawy jakości środowiska naturalnego w Gminie Pałecznicza”	W ramach projektu zostały zakupione i zamontowane na 7 budynkach użyteczności publicznej instalacje fotowoltaiczne, tj. przy ujęciu wody w Pałecznicy, przepompowni wody w Pałecznicy, przepompowni wody w Pamięciach, Zespole Szkół w Pałecznicy, budynku wielofunkcyjnym, Gminnym Centrum Kultury i Promocji Gminy Pałecznicza, Gminnej Bibliotece Publicznej w Pałecznicy	1 387 536,60	2 001 637,08
4.	„Ochrona powietrza atmosferycznego przez wykorzystanie energii odnawialnej w systemach grzewczych obiektów użyteczności publicznej Gminy Pałecznicza”	W ramach projektu w budynkach Gminnej Biblioteki Publicznej w Pałecznicy, Gminnym Centrum Kultury i Promocji Gminy Pałecznicza, budynku wielofunkcyjnym oraz w Centrum Edukacyjnym zostały zainstalowane pompy ciepła	1 389 858,00	1 473 239,35
5.	„Budowa infrastruktury teleinformatycznej w Gminie Pałecznicza, zwiększająca dostępność mieszkańców do administracji publicznej”	W ramach projektu przeprowadzona została kompleksowa informatyzacja Urzędu Gminy Pałecznicza, obejmująca wprowadzenie: Zintegrowanego Systemu Zarządzania Urzędem, Systemu Elektronicznego Obiegu Dokumentów, Rozszerzenie podpisu elektronicznego, Systemu Portalowego „e-Pałecznicza”.	527 560,00	855 608,12
6.	Promocja Gminy Pałecznicza Biesiada w ProKoParze”	W ramach projektu została zorganizowana w 2010 r. impreza integracyjna dla mieszkańców gminy Pałecznicza	15 700,00	22 450,00
7.	„Zakup strojów ludowych dla młodzieżowego tanecznego zespołu ludowego w Pałecznicy”	W ramach projektu zakupiono 10 kompletów strojów krakowskich dla chłopców oraz 10 kompletów strojów krakowskich dla dziewcząt	11 382,00	19 999,80
8.	„Wzrost atrakcyjności turystycznej wiejskich obszarów Gminy Pałecznicza i terenu działania LGD poprzez stworzenie bazy informacji turystycznej”	W ramach projektu zostały opracowane i wydrukowane materiały promocyjne gminy Pałecznicza	43 800,00	67 342,50
9.	„Promocja Gminy Pałecznicza poprzez opracowanie, wykonanie albumu i monografii”	W ramach zadania zostały opracowane materiały promocyjne: album oraz monografia Gminy Pałecznicza	16 800,00	29 520,00

10.	„Odnowa Centrum Wsi Sudółek”	W ramach projektu został utwardzony plac przed Domem Ludowym w Sudółku oraz wykonany chodnik	81 781,00	136 097,14
11.	„Odnowa Centrum Wsi Cuszów”	W ramach projektu wykonano remont świetlicy wiejskiej w Cuszowie oraz zagospodarowano teren wokół budynku	280 696,00	461 175,00
12.	„Adaptacja pomieszczeń budynku zlewni mleka na Gminną Bibliotekę Publiczną w Pałeczniczy oraz zakup wyposażenia”	W ramach projektu odnowiono budynek zlewni mleka i dostosowano go do działalności Gminnej Biblioteki Publicznej; zakupiono meble, potrzebne urządzenia i sprzęt komputerowy	142 443,00	285 000,93
13.	„Remont świetlicy wiejskiej w Cuszowie – podnoszenie jakości życia mieszkańców ProKoPaRy”	W ramach projektu przebudowano ciągi wentylacyjne wraz z kanałami kominowymi oraz zakupiono kominek	25 000,00	43 920,00
14.	„Odnowa Centrum Wsi: Sudółek – modernizacja Domu Ludowego i montaż oświetlenia ulicznego, Nadzów – modernizacja Domu Ludowego, budowa chodników i montaż oświetlenia ulicznego oraz wsi Gruszów – montaż oświetlenia ulicznego”	W ramach projektu zostały zmodernizowane 2 Domy Ludowe w Sudółku i Nadzowie, został wybudowany chodnik w miejscowości Nadzów oraz zostało wymienione oświetlenie uliczne na oprawy ledowe: 63 szt. w Nadzowie, 32 szt. w Sudółku, 59 szt. w Gruszowie	390 205,00	697 000,00
15.	„Odnowa centrum wsi Ibramowice”	W ramach projektu został zagospodarowany teren wokół Domu Ludowego w Ibramowicach (wykonano place postojowe, chodniki, ogrodzenie, boisko sportowe wraz z wyposażeniem sportowym)	493 998,00	658 665,15
16.	„Stworzenie mobilnego przewodnika turystycznego i informacyjnego jako narzędzia rozwoju obszaru LGD ProKoPaRa wraz z montażem tablic informacyjnych”	W ramach projektu została stworzona aplikacja mobilna na smartfony i tablety, która promuje najciekawszych miejsca oraz szlaki turystyczne w gminach wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania ProKoPaRa	39 000,00	63 962,50

17.	„Ochrona Wód Gruntowych gminy Pałecznicza poprzez wdrożenie systemu przydomowych oczyszczalni ścieków oraz przebudowę obiektów pompowni i przepompowni wodnych i zakup nowych urządzeń dla sieci wodociągowej w celu poprawy życia mieszkańców gminy”	W ramach projektu zostały wybudowane 334 przydomowe oczyszczalnie ścieków w 13 miejscowościach gminy Pałecznicza; projekt objął również przebudowę budynków pompowni i przepompowni wodnych	2 951 130,00	4 839 854,91
18.	„Zakup ciągnika z beczkowitzem do wywozu osadu z przydomowych oczyszczalni ścieków oraz modernizacja tranzytu wodociągowego w gminie Pałecznicza”	W ramach projektu został zakupiony ciągnik z beczkowitzem do wywozu osadu z przydomowych oczyszczalni ścieków oraz został zmodernizowany wodociąg w gminie Pałecznicza	660 000,00	1 082 400,00
19.	„Ochrona wód gruntowych gminy Pałecznicza poprzez wdrożenie systemu przydomowych oczyszczalni ścieków – etap II oraz remont sieci wodociągowej”	W ramach projektu został wyremontowany wodociąg gminny fi 110 PE przechodzący przez grunty miejscowości: Pieczonogi, Nadzów oraz zostało wybudowane 39 przydomowych oczyszczalni ścieków	388 000,00	636 321,18
20.	„Jak dobrze być przedszkolakiem – rozwój edukacji przedszkolnej w gminie Pałecznicza”	W ramach projektu zostały utworzone trzy punkty przedszkolne w Pałecznicy, Nadzowie i Cuszowie, do których uczęszczały dzieci w wieku 3–5 lat; w projekcie łącznie wzięło udział 152 dzieci w wieku 3–5 lat	1 058 600,00	1 327 285,00
21.	„Aktywność popłaca”	W ramach projektu osoby bez kwalifikacji zawodowych bądź z kwalifikacjami niedostosowanymi do potrzeb rynku pracy objęte zostały szerokim wachlarzem wsparcia specjalistycznego, tj. pracownika socjalnego, psychologa, prawnika, doradcy zawodowego, terapeuty rodzinnego; uczestnicy projektu korzystali także ze szkoleń zawodowych	520 821,00	595 669,00
22.	„Aktywni dziś – wygrają jutro”	W ramach projektu dzieci uczęszczające do klas 1–6 szkół podstawowych z terenu gminy Pałecznicza brały udział w zajęciach pozalekcyjnych; zostały objęte także wsparciem logopedy, psychologa i pedagoga	837 258,60	837 258,60

23.	„Szkolenia dla strażaków – ochotników z zakresu ratownictwa medycznego”	W ramach projektu 40 strażaków ochotników zostało przeszkolonych z ratownictwa medycznego, równości szans i pfcii oraz wzięło udział w warsztatach psychologicznych	47 850,00	47 850,00
24.	„Aktywni rodzice”	W ramach projektu zostali zatrudnieni 4 dzienni opiekunowie sprawujący opiekę nad dziećmi w wieku od 1 do 3 lat	437 610,60	514 836,00
25.	„Wysoka jakość usług edukacyjnych w Gminie Paęcznica”	W ramach projektu zostały doposażone 3 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych na terenie gminy.	261 715,00	261 715,00
26.	„Rozwój malucha szansą na przyszłość”	W ramach projektu została doposażona baza dydaktyczna szkół z terenu gminy Paęcznica; odbywały się zajęcia dla uczniów zdolnych rozwijające umiejętności przyrodnicze, uzdolnienia w zakresie j. angielskiego, zajęcia logopedyczne oraz zajęcia gimnastyki korekcyjnej i wyjazdy na basen	59 026,00	59 026,00
27.	„Mój los w moich rękach”	W ramach projektu podejmowano działania w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu poprzez aktywizację społeczną i zawodową osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Paęcznica	258 652,67	258 652,67
28.	„Budowa mikroinstalacji prosumenckich – fotowoltaicznych na terenie Gminy Paęcznica”	W ramach projektu zostało wykonane u mieszkańców Gminy Paęcznica 17 mikroinstalacji fotowoltaicznych o mocy 3,5 kW każda oraz 3 instalacje przy budynkach użyteczności publicznej (Ujęcie Wody w Paęcznicy, Środowiskowy Dom Pomocy Społecznej, Remiza OSP w Nadzowie) o łącznej mocy 52,5 kW	580 719,00	738 187,22
29.	„Świetlica środowiskowa szansą na lepsze wyniki edukacyjne”	W ramach projektu prowadzona była świetlica środowiskowa, do której uczęszczało 40 dzieci, projekt został zrealizowany przez Stowarzyszenie „KLUCZ” Oddział w Paęcznicy	49 998,30	49 998,30
30.	„Umiejętność udzielania pierwszej pomocy priorytetem ochotniczej straży pożarnej”	W ramach projektu 30 strażaków ochotników zostało przeszkolonych z zakresu udzielania kwalifikowanej pierwszej pomocy; projekt został zrealizowany przez Stowarzyszenie Ochotnicza Straż Pożarna w Paęcznicy	49 999,30	49 999,30

31.	„Kwalifikacje pilarza - konieczność i nowe możliwości zawodowe”	W ramach projektu 60 strażaków ochotników zostało przeszkolonych z zakresu obsługi piły spalinowej; projekt został zrealizowany przez Stowarzyszenie Ochotnicza Straż Pożarna w Pałecznicy	49 895,90	49 895,90
32.	„Kultywowanie miejscowych tradycji i zwyczajów w ProKoPa-Rze poprzez utworzenie oraz aktywną działalność zespołu folklorystycznego”	W ramach projektu zostały zakupione stroje ludowe dla zespołu folklorystycznego PAŁE CZNICZANKI; projekt został zrealizowany przez Stowarzyszenie Ochotnicza Straż Pożarna w Pałecznicy.	13 300,00	19 000,00

Źródło: <http://palecznica.pl>.

W latach 2007–2013 gmina Pałecznicza zrealizowała inwestycje mające na celu modernizację oraz rozbudowę istniejącej infrastruktury. Gruntownie odnowione zostały centra wsi: Pałecznicza, Czuszów, Ibramowice, Nadzów, Sudolek, Gruszów. Wybudowane zostało Centrum Edukacyjne w Pałecznicy z odnowioną salą gimnastyczną, do którego uczęszczają dzieci w wieku 1–3, przedszkolaki, uczniowie szkoły podstawowej, gimnazjum oraz szkoły muzycznej I stopnia. Oprócz renowacji budynków utworzone również zostały place zabaw, boiska sportowe, a także poprawił się stan dróg. Rozbudowana została infrastruktura teleinformatyczna w gminie Pałecznicza. Zrealizowano również projekty nieinwestycyjne mające na celu m.in. integrację społeczną, poprawę poziomu kształcenia dzieci, młodzieży poprzez stworzenie możliwości korzystania z rozwijających zajęć dodatkowych, podniesienie kwalifikacji i kompetencji osób bezrobotnych, co umożliwiło im powrót na rynek pracy itp. Gmina Pałecznicza zaangażowała się także w realizację projektów o charakterze innowacyjnym, wykorzystujących najnowsze technologie. Podjęte zostały działania w kierunku zwiększenia efektywności energetycznej w gminie poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, m.in. pomp ciepła

i paneli fotowoltaicznych. Skupiono się także na ochronie środowiska poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, wymianę oświetlenia ulicznego z rtęciowego na ledowe. Dzięki zrealizowanym w gminie Pałecznicza inwestycjom powstały miejsca, w których mieszkańcy mogą się spotykać, uczyć, rozwijać swoje pasje i talenty. Poprzez realizację tzw. projektów miękkich współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach funduszy europejskich, skierowanych bezpośrednio do ludzi, jak np. Aktywni rodzice, Mój los w moich rękach, Aktywność popłaca, itd. pracownicy Urzędu Gminy Pałecznicza oraz członkowie stowarzyszeń dotarli do osób bezrobotnych, wykluczonych społecznie. Budowane obiekty użyteczności publicznej, dostosowywane pomieszczenia, tworzone place zabaw, podejmowane działania na rzecz ochrony środowiska, promocji, edukacji, rozwoju kultury lokalnej itd. przyczyniały się do motywowania mieszkańców do wspólnego działania.

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego poprzez otrzymane z Unii Europejskiej fundusze na przykładzie gminy Pałecznicza

W Polsce w ciągu ostatnich lat kładzie się duży nacisk na tworzenie

i rozwój organizacji pozarządowych. Społeczeństwo obywatelskie ma duży wpływ na budowanie dialogu społecznego. Członkowie m.in. stowarzyszeń wyrażają interesy różnych grup społecznych, a ponieważ doskonale znają ich potrzeby, realizują cele społeczne niezależne od władzy publicznej. Przyjmuje się obecnie, że bez rozwijającego się społeczeństwa obywatelskiego nie może istnieć silne państwo. To społeczeństwo obywatelskie uczy demokracji i współodpowiedzialności za wspólny sukces.

Przed rokiem 2004 wspólne działania mieszkańców gminy Pałecznica kończyły się na planach i celach, które były niemożliwe do zrealizowania. Brak realnych możliwości wsparcia formalnych i nieformalnych grup środkami budżetowymi nie dawały instrumentów do tworzenia i realizacji wspólnych inicjatyw. Mieszkańcy gminy Pałecznica nie podejmowali inicjatyw do działania, do zmiany otaczającej ich rzeczywistości, ponieważ byli świadomi, że nie mają możliwości, żeby je zrealizować. Gminę Pałecznica w 2004 roku charakteryzowały stare, zniszczone, nieużytkowane domy ludowe i remizy, 5 niedostosowanych do celów oświatowych szkół skupiających po około 50 uczniów, w których były tworzone czteroosobowe klasy, dziurawe drogi, brak jakichkolwiek placów zabaw czy boisk sportowych. Przeprowadzone w 2004 roku wśród grupy 100 mieszkańców ankiety świadczyły o tym, że pomimo, iż rzeczywistość była przerażająca, mieszkańcy żyli swoim życiem i nie przeszkadzało im to, co ich otaczało, nie widzieli w tym żadnego problemu. Na 100 zankietowanych osób tylko 10 zasygnalizowało, że chciałyby zmienić coś w swojej gminie. Brak środków budżetowych, ograniczone dochody własne gminy wynikające z jej typowo rolniczego charakteru wystarczały tylko na bieżącą działalność samorządu. Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej pojawiła się możliwość

aplikowania o fundusze europejskie. Lata 2004–2006 dla gminy Pałecznica były okresem nauki pozyskiwania dofinansowania na podejmowane działania. Organizowano spotkania z mieszkańcami, aby poprzez dialog społeczny stworzyć wspólny plan działania. Według list obecności znajdujących się w Urzędzie Gminy w Pałeczniccy frekwencja na zebraniach wiejskich organizowanych w latach 2004–2006 wynosiła 5–10%. Realizacja inwestycji wymienionych w części drugiej pobudziła mieszkańców gminy do działania, zrzeszania się i tworzenia nieformalnych czy formalnych organizacji, których zamierzeniem stała się realizacja wspólnych celów dla dobra gminy i jej mieszkańców. Początkowo realizowane projekty dotyczyły tylko pośrednio zamieszkujących gminę ludzi, natomiast z czasem zaczęły dotyczyć ich bezpośrednio, np. poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków czy paneli fotowoltaicznych. Możliwość pozyskania funduszy europejskich na konkretne zadania wymagała współdecydowania w zakresie:

- gospodarki wodno-ściekowej, mieszkańcy podczas spotkań podejmowali decyzje o lokalizacji i kolejności budowy przydomowych oczyszczalni ścieków;
- edukacji, rodzice z terenu gminy Pałecznica podejmowali wspólne decyzje o koncentracji dzieci w obrębie poszczególnych placówek oświatowych, zmiany funkcji i redukcji budynków szkolnych, budowy boisk sportowych, placów zabaw;
- kultury, mieszkańcy podczas wspólnych spotkań podejmowali decyzje dotyczące budowy i przebudowy Domów Ludowych, Centrów Wsi, uczestniczyli w planowaniu i wdrażaniu rozwiązań budowlano-architektonicznych, wybierali kolory elewacji itd.;
- odnawialnych źródeł energii, mieszkańcy podczas zebrań

wiejskich decydowali o lokalizacji pomp ciepła oraz instalacji fotowoltaicznych;

- pomocy społecznej, podczas spotkań podejmowane były decyzje dotyczące dotacji na pomoc najuboższym i wykluczonym.

Możliwość aplikowania o fundusze europejskie znacząco pobudziła aktywność mieszkańców i chęci współdecydowania, wyrażając to poprzez podniesienie frekwencji w zebraniach wiejskich, która rosła z roku na rok. W 2013 roku według list obecności znajdujących się w Urzędzie Gminy w Pałecznicy w zebraniach uczestniczyło około 70% mieszkańców. Poprzez zgłaszanie potrzeb i partycypowanie w alokacji pozyskanych funduszy europejskich osoby te zaczęły współpracować z Urzędem Gminy. Podczas konsultacji społecznych zebrano materiały oraz informacje dotyczące planów działania na rzecz rozwoju i poprawy jakości życia i w oparciu o nie opracowano strategię rozwoju gminy. Unia Europejska umożliwiła ubieganie się o fundusze europejskie, oprócz samorządom, również stowarzyszeniom, fundacjom, a także innym organizacjom pożytku publicznego. Przyczyniło się to do wzrostu zainteresowania wokół tworzenia formalnych i nieformalnych grup społecznych, które na realizację swoich celów statutowych pozyskiwały fundusze europejskie. Według rejestru organizacji pozarządowych prowadzonych w Urzędzie Gminy w Pałecznicy na terenie gminy w roku 2004 było zarejestrowanych w KRS 7 Stowarzyszeń, w tym 5 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. Na koniec roku 2013 zarejestrowanych było 19 Stowarzyszeń, w tym 8 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, zrzeszających łącznie około 600 osób. Ten gwałtowny wzrost formalnych grup działania w populacji liczącej zaledwie 3660 mieszkańców wyraźnie wskazuje na bodziec zewnętrzny jakim były oraz są nadal fundusze europejskich. Powstały nowe

Stowarzyszenia Ochotniczych Straży Pożarnych, które zaangażowały społeczeństwo do wspólnego działania poprzez realizację projektów w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Pobudziły do wspólnego działania setki osób, podnosząc ich kwalifikacje w zakresie m.in. udzielania pierwszej pomocy oraz wzbogacając ich wiedzę w zakresie tworzenia organizacji pozarządowych. Powstały Stowarzyszenia Kół Gospodyń Wiejskich, które w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich pozyskały dofinansowanie na reaktywowanie ludowych zespołów folklorystycznych, zakup strojów i instrumentów. Zostały utworzone świetlice wielopokoleniowe skupiające osoby starsze i młodzież szkolną, prowadzące swoją działalność dzięki funduszom europejskim przeznaczonym na wspólną politykę senioralną w Unii Europejskiej. Według danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pałecznicy, w latach 2007–2013 liczba osób z orzeczoną niepełnosprawnością wzrosła trzykrotnie, tj. w 2007 roku wynosiła 16 osób, a w 2013 roku 48. Działania w kierunku pomocy tym osobom prowadzą członkowie utworzonego w 2010 roku Stowarzyszenia na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego „Klucz” Oddział w Pałecznicy. Mieszkańcy podejmują działania w kierunku poprawy jakości życia, rozwoju kultury i sportu. Zrzeszyli się i utworzyli Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kultury i Sportu w Gminie Pałecznica, które na realizację swoich celów statutowych pozyskuje fundusze europejskie. Gmina Pałecznica leży na szlaku pątniczym św. Jakuba, którego promocją zajmuje się Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Promocji Gminy Pałecznica „Muszelka”. Członkowie stowarzyszenia organizują coroczne pielgrzymki szlakiem św. Jakuba oraz realizują projekty, w ramach których pozyskali dofinansowanie m.in. na utworzenie w gminie przystani św. Jakuba umożliwiających

pielgrzymom odpoczynek. Na terenie gminy Pałecznica działalność prowadzi Stowarzyszenie św. Józefa zrzeszające emerytów i rencistów, Stowarzyszenie „Razem plus” prowadzącym orkiestrę dętą „Syrena”, Fundacja „Pszczółki” prowadząca gospodarstwo edukacyjne i wiele innych organizacji pożytku publicznego.

Mieszkańcy gminy Pałecznica aktywnie uczestniczą w życiu społecznym, współdecydują, podejmują działania, ale również podejmują odpowiedzialne decyzje i dokonują ważnych wyborów, przedkładając dobro ich gminy ponad wszystko. W statystykach wyborczych w gminie Pałecznica odnotowano wyraźny wzrost frekwencji wyborczej w wyborach samorządowych z 46,70% w roku 2006, do 60,80% w roku 2014, co dowodzi wprost o wzroście zainteresowania tym, kto będzie rządził gminą, jakie będzie podejmował decyzje i w jaki sposób oddziaływał na proces powstawania i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Szczegółowa analiza działań podejmowanych w gminie Pałecznica, zarówno przez władze, jak i przez mieszkańców dowodzi o prawidłowości tezy, że fundusze europejskie wpływają na rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Ilość nowo powstałych organizacji, wzrost frekwencji wyborczej oraz zwiększenie liczby osób biorących czynny udział w życiu społecznym (w spotkaniach wiejskich) jest dowodem na wzrost świadomości społeczeństwa obywatelskiego poprzez wspólne wykorzystanie funduszy europejskich. Fakt systematycznego powstawania nowych Stowarzyszeń dowodzi o wzrastającym zainteresowaniu tworzenia formalnych grup społeczeństwa obywatelskiego celem realizacji wspólnych zadań.

Zakończenie

Istnieje wiele określeń terminu „społeczeństwo obywatelskie”. Można je

rozumieć między innymi jako przestrzeń rozciągającą się między rodziną, państwem i rynkiem, w której działają oddolne organizacje społeczne. W tej przestrzeni obywatele prowadzą wolną debatę, która prowadzi do wypracowania rozwiązań społecznych, które można następnie traktować jako dobro wspólne.

W artykule podjęto temat wpływu funduszy europejskich na wzrost świadomości społeczeństwa obywatelskiego na przykładzie gminy Pałecznica. Z wykonanej analizy autor stwierdza, że kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego w latach 2007–2013 zależne jest głównie od sposobu i celu dystrybucji funduszy europejskich. Ważna jest inicjatywa oddolna, wyznaczanie wspólnych celów, określanie potrzeb, które mają zostać zaspokojone. Niezbędny jest również lider, który pobudzi społeczeństwo do działania, podejmie wyzwanie. Jednak najważniejsze są źródła finansowania, ponieważ bez nich cele byłyby niemożliwe do osiągnięcia, zauważane potrzeby – nie do zaspokojenia. Przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej inicjatywy oddolne były nie do zrealizowania, ponieważ nie było możliwe ich sfinansowanie. Kiedy pojawiły się fundusze europejskie przeznaczone na realizację zadań mających na celu zaspokajanie potrzeb każdego człowieka, nastąpiło pobudzenie społeczeństwa do działania. Dobrym tego przykładem jest gmina Pałecznica, której mieszkańcy w latach 2007–2013 zaczęli angażować się w życie społeczne, współdecydować o realizowanych projektach, uczęszczając na spotkania wiejskie, żeby wspólnie rozwiązywać problemy, zgłaszać potrzeby realizacji nowych zadań. Powstały nowe organizacje pozarządowe zrzeszające w 2013 roku około 600 mieszkańców. Podejmowały one działania w kierunku pomocy ludziom upośledzonym, wykluczonym społecznie, a także skupiały się na edukacji,

rozwoju i promocji gminy. Szeroka dystrybucja funduszy europejskich pobudziła również do funkcjonowania już istniejące organizacje, takie jak Stowarzyszenia Ochotniczych Straży Pożarnych, które prowadziły aktywne działania. W latach 2007–2013 nastąpił również wzrost aktywności mieszkańców widoczny w statystykach wyborczych. Zaobserwowano

systematyczny wzrost frekwencji w wyborach (samorządowych, sołectkich), co świadczy o większej odpowiedzialności mieszkańców za wspólne działania.

Powyższe wnioski pozwalają wyraźnie stwierdzić, że duże znaczenie na rozwój społeczeństwa obywatelskiego i wzrost jego świadomości mają fundusze europejskie.

Bibliografia

Bernaś B. (red.) (2005), *Finanse Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Warszawa.

Dziubka K. (2000), *Spółeczeństwo obywatelskie: wybrane aspekty, ewolucja pojęcia. Studia z teorii polityki*, Wrocław.

Jankowska M., Sokół A., Wicher A. (2008), *Fundusze Unii Europejskiej 2007–2013*, CeDeWu, Warszawa.

Kaviraj S., Khilnani S. (2001), *Civil Society: History and Possibilities*, Cambridge.

Kawecka-Wyrzkowska E. (red.) (2004), Synowiec E., *Polska w Unii Europejskiej*, Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, Warszawa.

Krauz-Mozer B., Borowiec P. (red.) (2006), *Czas społeczeństwa obywatelskiego. Między teorią a praktyką*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

Osiatyński W. (2004), *Rzeczpospolita obywateli*, Wydawnictwo Rosner i Wspólnicy, Warszawa.

Perkowski M. (red.) (2008), *Prawo zarządzania projektami finansowanymi z funduszy europejskich*, Oficyna Wolters Kluwer Polska, Warszawa.

Pietrzyk-Reeves D. (2004), *Idea społeczeństwa obywatelskiego. Współczesna debata i jej źródła*, Wrocław.

Szacki J. (1997), *Ani Księżę, ani Kupiec. Obywatel*, Kraków.

Witkowska M., Wierzbiński A. (red.) (2005), *Spółeczeństwo obywatelskie*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa.

Załęski P. S. (2012), *Neoliberalizm i społeczeństwo obywatelskie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.

Materiały internetowe:

<http://palecznica.pl> [23.11.2015 r.].

https://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/poziom/Strony/Poziom_realizacji_programow_stan_na_28_marca2016r.aspx [31.03.2016 r.].

Akty prawne:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym, Dz. U. 2015 poz. 1515.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz. U. 2010 poz. 1536.

Spis tabel:

Tabela 1. Projekty realizowane w latach 2007–2013 w gminie Pałecznicza.

Tabela 2. Projekty realizowane przez organizacje pozarządowe w latach 2007–2013 w gminie Pałecznicza z wykorzystaniem funduszy europejskich.

The impact of European funds on the increase of civil society awareness on the example of Pałecznicza municipality

Abstract

The article focuses on the characteristics of the civil society formation in Pałecznicza municipality located in the province of Małopolska (Lesser Poland). Moreover, the article also aims at presenting how important European funds are in the process of shaping and developing civil society. Access to European funds which creates the possibility to finance actions aiming at meeting the needs of the society and implementing bottom-up initiatives has contributed to formalizing these groups, as well as to increasing the civil society awareness.

Keywords: European funds, civil society, Pałecznicza municipality

